

a Nagy Szent Bazil Rend

1950 szeptemberében a bazilita atyák mellett a Máriapócsan élő bazilissza nővérek működési engedélyét is megvonták a kommunista hatóságok. A rendelet végrehajtása során a nővérek rendházába is más közösségekhez tartozó apácákat szállítottak. „Dombóvárról az ottani, Szent Orsolyáról elnevezett kanonokrendi nővéreket, akik ápolónőket képeztek és más iskolákat is vezettek, Máriapócsra deportálták. Nem tudom, hogy hányan, de sokan voltak. Volt köztük egy rajztanárnő, festőművésznő, Geszthy Angella, akinek az édesapja gróf Klebelsberg Kunó miniszternek volt az államtitkára. Egy akvarellportrét hagyott itt maga után. A Szegény Iskolanővérek több rendházból voltak ide internálva. Ők is sokan voltak. 92 személyre emlékszem, de nem tudom, hogy csak a nővérek, vagy az atyákkal együtt voltak ennyien” – emlékezett vissza Dudás Bertalan atya a rendet ért megpróbáltatásokra.

A kolostorban összezsúfolt nővérek helyzete az atyáknál is rosszabb volt, mivel sokan voltak, a pócsi bazilisszák lakása pedig nagyon szűkös volt. Az itt töltött két hónap után sokan csak szalmán vagy szalmazsákon aludhattak a nagyobb ebédlőben és az alsó helyiségekben, lepedővel és pléddel takarózva. Sanyarú helyzetüket azonban hősiesen viselték, sok időt töltve a kegytemplomban, imáikkal kegyelmet kérve a Szűzanyától.

A szerzetesrendek működési engedélyének megvonása, illetve a rendházak felosztása után a női szerzetesrendek tagjai hatalmas nyomás alá kerültek: tilos volt nekik a szerzetesi öltözetet hordani, egymással találkozni, vagy akár csak kettesével is együtt lakni. Ezenkívül folyamatos rendőri őrizet alatt álltak. „1970-ben, a nyári szünet kezdete előtt egy rendőr alezredes kopogtatott az ajtómon, és az örökfogadalmam felől kezdett faggatni. Mindenre kíváncsi volt. Kik voltak, hogyan történt, stb. Amikor nem akartam valamire válaszolni, ő válaszolt helyettem. Mindent tudott. Bevitt a rendőrörsre, és tovább faggatott. A nyaram hátralévő része így telt. Mindenhova követett valaki, mindig állt valaki az ajtómnál, rendszeresen vallattak, este tízkor is

ellenőriztek, hogy otthon vagyok-e” – emlékszik vissza Ágota nővér. Az állambiztonsági hivatal gyakran megpróbálta rávenni a nővéreket arra, hogy titokban jelentéseket küldjenek a társaikról. Bár több apácának emellett el kellett elviselnie a bebörtönzést, a nőiszerzetes-közösségek tagjainak többsége hű maradt a rendjéhez (a bazilissza nővérek közül is többen örökfogadalmukat 1950 után tették le), és megpróbált a civil életben elhelyezkedni.

Az 1950-ben rendjüktől megfosztott szerzetes nővéreknek a szocialista nőtársadalomba kellett beolvadni, ami nem ment nehézségek nélkül, hiszen nem volt könnyű megfelelni a velük szemben támasztott elvárásoknak. Az egyházi iskolák 1948. évi államosítását, majd a rendek működési engedélyének megvonását követően a szerzetesnők jórészt kiszorultak azokból a munkalehetőségekből, amelyekben korábban jelentős, hagyományos szerepük volt (gyermeknevelés, tanítás, betegápolás, szociális gondozás stb.). Kevesen találtak a hivatásuknak meg-

felelő munkát, a többségnek a képzési szintje alatt kellett a munkaerőpiacon elhelyezkednie.

A bazilissza nővérek kolostorában 1950-ben 24 örökfogadalmas apáca és 4 novícia élt. A nővérek egy része a Dudás Miklós által ugyanabban az évben alapított nyíregyházi szemináriumban kapott irodai vagy konyhai munkát. „A konyhai felszerelések is a kornak megfelelőek voltak. A legfontosabb mégis a tisztelendő nővérek főzni tudása, Andrea nővér csodálatos receptjei és ételei. (...) A nővérek büszkén, szinte anyai örömmel méricskéltek mindennap a konyhai 'mázsán' a testileg feltűnően gyarapodókat. Nem gúnyolódni akarok, sőt inkább elismerésnek szánom e sorokat. Meghajolva a tisztelendő nővérek alázatos szolgálata előtt” – írta Véghseő Dániel atya visszaemlékezésében. A nővérek ott kerestek munkát, ahol hajlandók voltak alkalmazni őket. Néhányan egyházközségekben helyez-

kedtek el kántorként vagy sekrestyésként, mások gyárban, varrodában kaptak munkát, megint mások általános iskolában tanítottak. A rend-

4/2. rész

jüktől megfosztott apácák azonban a munkahelyükön is megbélyegzett embereknek számítottak: Tekla nővér 1968 júniusában tette le az ideiglenes fogadalmát, ami sajnos kitudódott, és a rendőrség sokáig zaklatta emiatt. Egy évig nem is taníthatott, egy ruhaipari szövetkezetben dolgozott fizikai munkásként. Hozzá hasonló megpróbáltatásokon ment keresztül Ágota nővér is: *„Sosem ismerték el a pedagógiai teljesítményemet, sosem léptettek elő, én kaptam a legkisebb fizetést, évtizedekig éreztem, hogy lenézett, megtűrt személy vagyok a rendszerben.”*

A nőiszerzetes-közösségek többsége az 1990-es évek elején a szétszóratásból visszatért nővérekkel indult újra, akik – még akkor is, ha a rend működési engedélyének megvonásakor éppen csak novíciák voltak – ekkor már legalább 60 évesek lehettek, nem is beszélve azokról, akiket fogadalmasként, örökfogadalmasként ért a rendelkezés végrehajtása. A közel 70 női közösségből mindössze 17 esetében mondható el a sikeres „újraindulás,” melyek között csak 7 van, amely nagy múltra visszate-

kintő, apostolkodó rend. Ezek közül is az egyik olyan, amelynek a működését nem tiltotta be 1950 szeptemberében a kommunista diktatúra, vagyis a régi, tanító, karitatív, szociális szolgálatot ellátó, illetve apostolkodó rendek közül gyakorlatilag 6-nak sikerült az újraindulás. A Nagy Szent Bazil Rend női ága is ide sorolható.

Ismeretes, hogy mennyire kockázatos és veszélyes volt a nővérek számára ebben az időszakban az egymással való kapcsolattartás, ezért sokan erre egyáltalán nem is vállalkoztak. Ha mégis megtették, akkor az a túlélést szolgálta, segítette azt, hogy a rendszerváltást követően az idős nővérek képesek voltak újra közösségi életet kezdeni. A bazilissza nővérek számára a nyíregyházi szeminárium nyújtott erre lehetőséget, amelyről Ágota nővér így mesélt: *„Tanítási szünetekben Nyíregyházára utaztam, a pócsi rendházból kitelepített nővéreink ugyanis a püspökség konyháján dolgoztak. Ez volt a rendünk titkos »központja«. Vigyázni kellett itt is, mert a hatalom emberei a püspökségen is jelen voltak. A nővérek nem is engedték, hogy velük ebédeljek.”*

Ez önmagában azonban mégsem elegendő a sikeres újrainduláshoz. Ez csak azoknak a közösségeknek sikerült, amelyek az illegális éveikben is titokban foglalkoztak hitoktatással, ifjúsági és családpasztorációval, hivatásgondozással, vagy pedig azoknak, amelyeknek tagjai külföldre menekültek, ott új közösséget alapítottak, majd hazatértek az újrainduláskor. A máriapócsi kegyhelyen mindössze két nővér (Stefkő Bazília és Homa Terézia) maradhatott, akik a kegytemplomot gondozták; a feladat azonban olyan sok volt, hogy segítségre volt szükségük. Így került vissza Morvai Márta nővér 1957-ben a kegyhelyre: *„Mondanom sem kell, mekkora örömmel, szinte azonnal jöttem a hívásra. Nem élhettünk közösségben, de legalább itt lehettem. Azóta itt dolgoztam Pócson. Nagy templom ez, sokat kell mosni, takarítani, a liturgikus öltözeteket tisztítani, volt munka bőven, de nagy örömmel és szeretettel végeztem*

minden rám bízott munkát. Kántor is voltam.” Ez a három nővér biztosította a kommunizmus idején a bazilissza apácák máriapócsi jelenlétének folytonosságát, búcsúk alkalmával pedig lehetőségük nyílt a rendtársakkal való találkozásra. *„(Márta nővér) ugyanolyan odaadással szolgált a hétköznapiakban, mint a nagybúcsú embert próbáló napjaiban. A segítség ürügyén ilyenkor köréje gyűltek szét-szórt rendtársai is, s megélték azt a közösséget, melyre abban az időben egyébként nem volt lehetőségük. Jó volt így együtt látni őket, s tapasztalni a rendi előjárójuk iránt megnyilvánuló engedelmes tiszteletet”* – emlékezett vissza Verdes Miklós atya.

Az 1989-es rendszerváltást követően teljesen kifosztva, használhatatlanná téve kapták vissza a nővérek rendházukat, amely a korábbi évtizedekben állami csecsemőotthonként működött. A szerzetesrend újraindítása Máriapócon sok időbe telt, a nővérek csak 1991-ben vehették birtokba az épületet. Az átépítési munkák után, 1993 februárjában megnyitották Máriapócon a 25 személyes Szent Makrina Szociális Otthont idős nők számára, majd 1997-ben Sátoraljaújhelyen a Szent Anna Szeretetotthont. A máriapócsi közösség nővérei az 1990-es évek elejétől kezdve lelkigyakorlatokat szerveztek, szolgáltak a kegytemplomban, és a zarándokok rendelkezésére álltak nemcsak lelki gondozással, hanem kegytárgyboltjukkal, illetve könyvkiadással is.

Bár a rendet sikerült újjászervezni, a kommunizmus négy évtizede a későbbiekben is érezte hatását: megváltozott az emberek gondolkodása, tartása, erkölce, így nagyon kevés a szerzetesi hivatás. Míg 1991-ben tizenheten költözhetek vissza, a bazilissza nővérek ma már csak ketten vannak.